

TRATAMENTE INUMANE ȘI DEGRADANTE APLICATE FAȚĂ DE FEMEI ȘI MINORI ÎN INSTITUȚIILE DE DETENȚIE DIN RSSM (ANII 1944-1949).*Studiu în baza documentelor de arhivă***INHUMAN AND DEGRADING TREATMENTS APPLIED TO WOMEN AND MINORS IN THE DETENTION INSTITUTIONS OF THE MOLDOVAN SSR (YEARS 1944-1949).***Study based on archival documents*

(autori/ authors: Simion CARP, Elena CARP)

Liliana CREANGĂ,

dr., conf. univ. / PhD, Associate Professor

Recenzie/ Review

Prezenta lucrare, destinată cercetătorilor interesați de domeniul interdisciplinar al științelor istorice și juridice, studenților, masteranzilor și doctoranzilor, a fost elaborată într-o perioadă lungă de adunare, sistematizare și interpretare a documentelor, materialelor și studiilor monografice.

Publicația este un îndemn pentru societate să se implice mai activ în lupta pentru apărarea valorilor naționale și să aspire la valorile europene, care sunt incompatibile cu dictatura și totalitarismul.

Un argument al actualității temei date îl reprezintă faptul că în perioada sovietică acest subiect nu s-a discutat, iar istoricii nu au avut posibilitatea să cerceteze soarta femeilor și minorilor aflați în instituțiile de detenție din RSSM. Nu s-au putut efectua cercetări din cauza arhivelor secretizate, dar și pentru că exista încă frica de a vorbi despre acest subiect, iar cei care au avut de suferit de pe urma regimului comunist aveau și teama de a vorbi despre viața lor.

Eforturile autorilor sunt orientate către condamnarea crimelor comise de regimul comunist, cu privire la situația femeilor și minorilor ce se aflau în instituțiile de detenție din RSSM în perioada anilor 1944-1949. În

paginile studiului de față, bazându-se pe documente inedite din diverse arhive, autorii au reușit să demonstreze impactul mediului penitenciar asupra acestei categorii de persoane vulnerabile, printre care se numărau femeii gravide și copiii nou-născuți. Totodată sunt oferite multiple exemple de aplicare a tratamentelor inumane și degradante față de femeile și minorii care se aflau în detenție. Această practică inumană în opinia semnatarilor publicației avea drept scop intensificarea propagandei ideologice în anii imediat post-belici, care era un obiectiv la fel de important ca și teroarea fizică, în promovarea intereselor regimului comunist.

Autorii constată cu regret, că inculcarea cu vehemență a propagandei comuniste era determinată de amploarea conceptului fals de construcție a socialismului, de depășirea „reminiscentelor capitaliste” și „reacțiunii influente”, a „propagandei dușmănoase” care s-a desfășurat în timpul „ocupației”. Educația politică a populației în spiritul ideologiei comuniste, considerată un fel de religie, care pretindea a deține adevărul suprem în toate domeniile, inclusiv în ceea ce privește modalitățile de eliminare a statutului discriminator al femeii în timpul „ocupației româno-fasciste”, trebuia să creeze sentimentul unității

colective, să mărească entuziasmul maselor muncitoare întru crearea „unui viitor luminos”, educarea spiritului proletar și a prieteniei între popoarele din „marea familie sovietică socialistă”.

Cercetările cuprind perioada primilor cinci ani de la ocuparea Basarabiei de către Armata Roșie. Este descris felul cum și-au reluat activitatea organele represive sovietice, declanșând o campanie amplă de arestări și condamnări a persoanelor care nu manifestau loialitate față de puterea sovietică, majorând astfel numărul instituțiilor de detenție. Autorii menționează faptul că la baza acestor acțiuni au stat acte normative discriminatorii, pentru a fi utilizate ca instrument de răfuială politică împotriva persoanelor inconvenabile și pentru a suprima orice formă de rezistență din partea basarabenilor. În această ordine de idei, sunt prezentate exemple despre abuzuri judiciare la comandă politică, despre oameni nevinovați condamnați la moarte de comisii dubioase, care semnav hotărârea în baza unei proceduri simplificate, despre arestări și condamnări a persoanelor ce opuneau rezistență puterii sovietice.

Având în vedere cele expuse, autorii descriu încălcările grave ale drepturilor omului aplicabile persoanelor condamnate. În cadrul studiului fiind evaluat comportamentul gardienilor și a reprezentanților administrației penitenciarelor, majoritatea „specialiști” aduși din RASSM și din alte regiuni ale URSS, s-a constatat că aceștia nu respectau demnitatea umană, manifestau comportament violent, comiteau crime, abuzau de funcțiile deținute. Aplicau tortura pentru a obține declarații de la deținuți, precum că aceștia au săvârșit crime pe care în realitate nu le-au comis.

De asemenea, autorii pun în lumină, cercetând informația din documentele de arhivă, că nu în toate instituțiile de detenție se separau categoriile de persoane private de libertate pe criterii de sex, vârstă, antecedente, motive ale detenției, stare a sănătății. Astfel, nu se respectau drepturile omului aplicabile persoanelor condamnate. Localnicii aflați în detenție nu puteau formula plângeri pentru că nu cunoșteau limba rusă și nici nu pri-

meau informații cu privire la dosarul lor. De asemenea, rudele nu erau informate unde se află persoana arestată. O astfel de atitudine manifestată de administrația penitenciarelor provoca grave suferințe fizice și psihice deținuților. Mai mult, acestora nu li se respecta regimul alimentar. De regulă hrana era asigurată de către rude și la deținuți ajungea doar ceea ce nu consumau gardienii. Astfel aceștia erau torturați prin înfometare.

Realitatea dezastruoasă este descrisă doar în notele informative strict secrete, care s-au păstrat în fondurile de arhivă. Din acestea reiese că guvernarea sovietică a exploatat la munci grele condamnații, fără a le asigura elementare condiții de trai.

Aflăm din ultimele capitole ale studiului despre situația minorilor plasați **în detenție, specificul procesului de „educare”** a copiilor internați în orfelinate, centre de triere, școli speciale și colonii pentru minori din RASSM. Autorii oferă informații despre felul cum erau educați de sistem atât acești copii, cât și cei care împreună cu părinții au fost deportați în Siberia. Pe baza diverselor documente din arhive, sunt descrise atrocitățile regimul totalitar comunist, preocupat de urmărirea persoanelor ce prezentau, în viziunea acestuia, pericol pentru puterea sovietică și trebuiau excluse din societate. Realizând acest obiectiv, organele represive arestau deseori nu doar părinții, ci și copiii minori.

Studiul de față învederează specificul activității instituțiilor de detenție unde copiii minori erau supuși tratamentelor inumane și degradante, ca și maturii. Societatea nu era la curent cu specificul activității acestor instituții, pentru că toată informația era secretizată. Investigația științifică reclamă că situația minorilor aflați împreună cu adulții în izolatoarele de detenție provizorie, închisori și colonii de corecție prin muncă, era gravă. Din informațiile prezentate reiese că persoanele aflate în detenție nu erau asigurate cu hrană, se aflau în celule supraaglomerate în condiții de antisaniatarie. Aceștia nu erau scoși la plimbare și nu beneficiau de asistență medicală. Nu aveau veselă pentru a consuma produsele alimentare. Totodată în asemenea

condiții administrația organiza percheziții și ridica de la deținuți farfuriile, cămile și cuțitele de bucătărie depistate. Motivau că asemenea acțiuni sunt necesare pentru a evita atacurile asupra gardienilor și evadările. Astfel cei aflați în arest supraviețuiau doar grație pachetelor cu provizii aduse de rude. Adevărul este că în asemenea condiții mulți deținuți, printre care și minori, au decedat.

Subiectul legat de aflarea în detenție a copiilor minori din RSSM este cercetat serios și expus în mod convingător. Autorii remarca situația când o parte din rândul minorilor și copiilor, după arestarea părinților au ajuns în centre de triere sau în colonii de educare prin muncă, înființate de ocupanții sovietici. Susținem ideea că guvernarea sovietică nu era preocupată de îmbunătățirea condițiilor de trai ale persoanelor aflate în detenție, iar scopul era de a le exploata și de a profita de rezultatul muncii lor. Această practică, în opinia autorilor, era susținută și de mijloacele de propagandă, care lansau informații „despre succesele remarcabile” obținute de puterea sovietică în toate domeniile. Se publicau imagini și articole în care liderii bolșevici erau prezentați în calitate de model pentru tânăra generație.

Analizând statistica cu referire la persoanele aflate în detenție, autorii remarcă cât de greu este de imaginat că în acea perioadă

tineretul era fericit, deoarece propaganda sovietică promova constant asemenea neadevăruri; astfel, se afirma că doar în URSS oamenii se află în siguranță. Cert este că și minorii aflați în detenție erau supuși unui proces de educare ideologică.

Condamnarea comunismului este astăzi, mai mult ca oricând, o obligație morală, intelectuală și socială. Un stat cu adevărat democratic poate și trebuie să o facă. Cunoașterea acestor pagini întunecate și triste de istorie românească a secolului douăzeci este indispensabilă pentru noile generații care au dreptul să știe în ce lume au trăit părinții lor. Viitorul nostru depinde de asumarea trecutului ei. Nu se pune nicicum problema culpabilizării colective. Ceea ce contează este să învățăm din acest trecut atroce, să înțelegem cum a fost posibil acest experiment și să ne despărțim de el cu compasiune pentru victime și cu durere.

Studiul prezentat este unul încheiat, însă considerăm că anumite subiecte pot fi aprofundate. Apreciez calitatea înaltă a efortului depus la elaborarea lucrării și felicit autorii pentru această realizare. Îndemn cititorii să studieze lucrarea, care este de real folos studenților, masteranzilor și doctoranzilor, precum și celor pasionați de studiul istoriei statului și dreptului.

Culegere și paginare computerizată. Bun de tipar 25.09.2023. Formatul 60x84/8. Tipar offset.

Coli conv. de tipar 14.67. Imprimată la tipografia Departamentului editorial poligrafic al Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, mun. Chișinău.